

การนำไปใช้ ความต้องการ และแนวโน้ม
ของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

4.1 หลักสูตรประถมศึกษาและความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน

หลักสูตรกับวิธีสอนต่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพราะหลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดวิธีสอนและวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพจะต้องสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (129: 33) หรืออาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยวิธีสอนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้หลักสูตรกับวิธีสอนจึงได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้สอดคล้องสัมพันธ์กันมาโดยตลอด นับแต่การศึกษาแบบอนุรักษนิยม (Conservative Education) ซึ่งมุ่งเน้นการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียน "what is taught" ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดเนื้อหาความรู้นั้นเป็นรายวิชา (Separated Curriculum) วิธีสอนที่ได้ผลของการศึกษาแบบนี้คือ การสอนแบบชั้นทั้งห้าของแฮร์บาร์ตจนมาถึงการศึกษาแบบก้าวหน้านิยม (Progressive Education) ซึ่งมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่เด็กเรียน "what is learned" มากกว่าสิ่งที่สอนให้เด็ก (25:347) หลักสูตรที่กำหนดรายวิชาไว้สอนเด็กและวิธีสอนแบบเดิมก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นยุคของการปฏิรูปทางการศึกษาของ (John Dewey) ซึ่งเป็นบิดาแห่งการสอนแผนใหม่โดยนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และปรัชญาการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เกิดวิธีสอนแบบใหม่หลายวิธีอันเป็นต้นกำเนิดของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 จากนั้นมาการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนก็ได้รับการทดลองจนเห็นผลดี เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายในวงการศึกษว่าเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับจิตวิทยาและปรัชญาการศึกษาที่สำคัญหลายประการ เป็นผลให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไปด้วย หลักสูตรประถมศึกษาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนนับแต่บัดนั้นมาและได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ก. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Broad Fields Curriculum) มีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ในด้านการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรเป็นกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชา ดังเช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ของไทย เพื่อให้ครูสามารถสอนสัมพันธ์วิชาและจัดหน่วยการสอนตามหลักการของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนที่สร้างขึ้นจะเป็นหน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units) ที่ยึดเนื้อหาวิชาจากหลักสูตรเป็นหลัก เช่น หน่วยวิทยาศาสตร์ หน่วยสังคมศึกษา เป็นต้น แต่ผลปรากฏว่า ครูยังคงสอนแยกเป็นรายวิชาเหมือนเดิมเพราะครูไม่เข้าใจการสอนแบบหน่วยดีพอและไม่สามารถสร้างหน่วยได้เอง ประกอบกับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ทำให้การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ทั้งที่หลักสูตรประถมศึกษาแบบสหสัมพันธ์จะกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระกว้างขวางเพื่อให้เอื้อต่อการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมากที่สุดตาม (8,9: สัมภาษณ์, 22:35 และ 77:244)

ข. หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum) หรือหลักสูตรแบบบูรณาการของไทย (Integrated Curriculum) เมื่อหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ไม่สามารถทำให้ครูสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนได้สัมฤทธิ์ผล จึงเกิดหลักสูตรแบบแกนและหลักสูตรแบบบูรณาการรวมหน่วย โดยการจัดเนื้อหาสาระในหลักสูตรแบบไม่มีรายวิชาเลยมีแต่แกนต่าง ๆ แล้วนำเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับแกนนั้น ๆ มารวมกันเกิดการบูรณาการรวมหน่วยขึ้น ซึ่งมีแกน 5 ประเภท คือ แกนที่เป็นหัวเรื่องหรือวิชา แกนที่เป็นปัญหา แกนที่เป็นกิจกรรม แกนที่เป็นความคิดรวบยอด และแกนที่เป็นค่านิยม ในบรรดาแกนทั้ง 5 นี้ แกนที่เป็นหัวเรื่องได้รับความนิยมน้อยที่สุดเพราะการสร้างหน่วยการสอนประเภทนี้มีแต่การสัมพันธ์ความรู้อย่างเดียวไม่ทำให้เกิดทักษะหรือความคิดรวบยอด หรือค่านิยม แต่แกนที่เป็นกิจกรรมจะได้รับความนิยมมากที่สุดเพราะสามารถสร้างหน่วยที่มีทั้งการสัมพันธ์ความรู้ เกิดค่านิยมและความคิดรวบยอดตามไปด้วย (22:36) ส่วนหน่วยการสอนในหลักสูตรประถมศึกษาของไทย ฉบับพุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะสร้างขึ้นจากหลักของบูรณาการหรือแกนที่เป็นบูรณาการคือมุ่งให้เกิดความรู้แบบบูรณาการสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ที่ถนัด ค่านิยม และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตพร้อมกันไป ดังนั้นหน่วยการสอน

ที่สร้างขึ้นโดยอาศัยหลักสูตรแบบแกนและหลักสูตรแบบบูรณาการจึงเป็นหน่วยการสอนประเภทหน่วยกิจกรรม (Experience Units) ที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการมากที่สุด เพื่อช่วยให้ครูสามารถสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนได้จริง ๆ

หลักสูตรประถมศึกษาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนดังกล่าว โดยเหตุนี้ในการสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของไทยทั้งสองฉบับนี้ จึงมีผลสืบเนื่องมาจากการทดลองสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา และโครงการทดลองปรับปรุงการศึกษากรุงเทพฯ-ธนบุรี โดยเฉพาะหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาก ตั้งแต่การกำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลของหลักสูตรซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. หลักการสำคัญของหลักสูตรคือ มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน มิใช่เป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้นไป จึงจัดหลักสูตรในลักษณะ เบ็ดเสร็จสมบูรณ์จบสิ้นในตัวเอง มุ่งทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป และให้แต่ละท้องถิ่นมีโอกาสในการปรับรายละเอียดของหลักสูตรให้สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่นด้วย (1:11-12)

2. จุดหมายของหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตลอดทั้งมีบุคลิกภาพสมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน ซึ่งสารจะให้มีบรรลุจุดหมายเหล่านี้สามารถทำได้โดยจัดการเรียนการสอนแบบหน่วย เพราะการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนเปิดโอกาสสำหรับการพัฒนาคุณสมบัติเหล่านี้ได้ (130:51-60)

3. โครงสร้างของหลักสูตรมิได้จัดเป็นรายวิชา แต่จัดเป็นมวลประสบการณ์ต่าง ๆ 4 กลุ่มประสบการณ์ คล้ายหลักสูตรแบบแกนแต่เป็นการจัดโดยใช้หลักของบูรณาการหรือเรียกว่าหลักสูตรแบบบูรณาการ ซึ่งปรากฏชัดเจนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่จัดเป็นหน่วยประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในกันต่าง ๆ โดยบูรณาการเนื้อหาจากกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพที่สามารถรวมเข้าด้วยกันได้มาจัดเป็นหน่วย ๆ เรียกว่าหน่วยบูรณาการมี 12 หน่วย (1:20)

4. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุด โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เนื้อหาสาระสามารถยืดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการกระทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากที่สุด เหมาะกับวัย ความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล กิจกรรมส่วนใหญ่ว่าด้วยการบวนการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม จึงมุ่งให้ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมการทำงานกลุ่ม การอภิปราย การปฏิบัติจริง บทบาทสมมุติ ศึกษา ค้นคว้า ศึกษา นอกสถานที่ จัดนิทรรศการ การสาธิต และการจัดชุมนุมต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาตัดสินใจและกระทำด้วยตนเอง เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าผลสัมฤทธิ์ของสิ่งที่เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน การจัดคาบเวลาเรียนสามารถยืดหยุ่นได้ตามวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหา และกิจกรรมการเรียน (1:26-28 และ 131:5-7)

5. การวัดผลและประเมินผล ให้มีการวัดผลหลาย ๆ วิธี เช่น สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน ใช้ข้อทดสอบ เป็นต้น โดยการวัดต่อเนื่องกันตลอดเวลาเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น บางครั้งอาจให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดผลด้วย (1:23-24 และ 131:7)

จวงลักษณะโครงสร้างของหลักสูตร และการจัดหน่วยการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสามารถสรุปได้ด้วยคำประพันธ์ของ อาจารย์มนัส รัตนคิลก ฅ ฎ เกิดดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ทั้งส่วนรวมและชุมชนที่มีมา
รวมสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์
นิเวศน์วิทย์ ประชากรศึกษาไทย
จัดบทเรียนเป็นหน่วยช่วยให้คล่อง
ให้ผู้เรียนรู้จักคิดทุกเวลา

เรียนเพื่อคิดแก้ไขปวงปัญหา
เพื่อพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไป
สุขศึกษา เศรษฐศาสตร์อันทันสมัย
วิชาใหม่จำเป็นเพิ่มเรื่อยมา
โตทดลอง ค้นคว้า แก้ปัญหา
เพื่อพัฒนาชาติไทยให้เจริญ (131:9)

นอกจากนี้ค้ำนพดกกรรมการสอนของครูตามแนวหลักสูตรประถมศึกษาค้างจวบ
ย้งมีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาก เพราะเป็นบทบาทที่ครู
จะต้องสอนตามแนวการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน คือ การสอนคนมิใช่การสอน
หนังสือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ในการสอนครูควรลดการบรรยายลง ส่งเสริมให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นกัน และการอภิปรายจากหลาย ๆ ฝ่ายให้มากที่สุด

ข. สนับสนุนให้นักเรียนตัดสินใจเอง

ค. การเรียนรู้ให้เกิดจากการอภิปรายและการทำกิจกรรม ไม่ใช่การบอก

ง. ให้มีการค้นคว้าหรืออ้างอิงจากหนังสือหรือแหล่งความรู้หลาย ๆ แหล่ง

จ. ให้มีการแบ่งกลุ่มทำงานและ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

ฉ. สนับสนุนให้นักเรียนได้ทดลองทำจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ช. ควรให้โอกาสนักเรียนได้วางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ใช่ครู
เป็นผู้บอกหรือบงการ

ซ. เน้นกระบวนการเรียนหรือวิธีการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาที่เรียน

ฌ. มีการวัดผลการเรียนหลาย ๆ ด้าน

ญ. การจัดการเรียนการสอนไม่แบ่งแยกเป็นรายวิชา

ฎ. เน้นการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและปัญหาของสังคมมากกว่ากฎเกณฑ์ทาง

ค้ำนวิชาการ (130:57-58)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษามีความเกี่ยวข้อง
ข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. มีความเกี่ยวข้องในค้ำนการจัดหลักสูตร ให้มีลักษณะสัมพันธ์วิชา เป็น
หน่วยการสอน หรือหน่วยบูรณาการ เพื่อให้สะดวกในการสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการ
สอนทั้ง เช่น หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรแบบแกน หรือหลักสูตรแบบบูรณาการที่ประเทศ
ไทย ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

2. มีความเกี่ยวข้องในค้ำนการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการ
สอนของครูให้สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์, แบบแกน
และแบบบูรณาการ เพื่อสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยอาศัยการสอนแบบหน่วยและหน่วย
การสอน

4.2 การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน

หลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับ การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนดังกล่าวแล้วในข้อ 4.1 ฉะนั้น การนำหลักสูตรไปใช้จึงต้องให้สอดคล้องสัมพันธ์กันไป โดยการนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายแต่การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้จริง ๆ จะได้ผลมากน้อยแค่ไหนหรือมีการนำไปใช้อย่างไรขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญว่าจะมีความเข้าใจหลักสูตร การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมากน้อยอย่างไร จากการศึกษาผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของนักการศึกษาที่มีส่วนในการสร้างหลักสูตรและผู้ที่เคยร่วมในโครงการทดลองสอนแบบหน่วยซึ่งหลายท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาในสถาบัน และสถานศึกษาต่าง ๆ ในปัจจุบัน ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน ดังนี้

ก. หลักสูตรและเอกสารหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน ล้วนจัดเนื้อหาสาระเป็นหน่วยเอื้อต่อการสอนแบบหน่วยอยู่แล้ว แต่ครูผู้สอนจะเข้าใจการสอนแบบหน่วยหรือนำไปใช้หรือไม่นั้นยังเป็นปัญหา เพราะครูส่วนใหญ่ยังคงสอนหนังสืออยู่และเน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ (28: สัมภาษณ์) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบเดิม คือ การบรรยาย โดยนักเรียนจะนั่งฟัง และซักถามเพียงส่วนน้อย ซึ่งไม่เอื้อต่อการสอนตามแนวหลักสูตร นอกจากนี้ ผู้บริหารหลายระดับยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจน้อยเกี่ยวกับการสอนตามแนวหลักสูตรปัจจุบัน (132: 12-13)

ข. การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ ถ้าครูเข้าใจและสามารถดำเนินการสอนไปตามแผนครบทุกแผน เด็กก็จะได้รับความรู้ต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนด แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของการให้เด็กได้รับความรู้ในลักษณะบูรณาการสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เหล่านี้ยังเป็นปัญหาที่น่าคิด เพราะหน่วยการสอนที่

มีในหลักสูตรเป็นหน่วยการสอนสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับครูมากกว่าที่จะสนองความต้องการของเด็ก เด็กไม่มีโอกาสในการคิดหรือวางแผนการเรียน ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมต่างๆ ตามที่มีในหน่วยการสอน เด็กจึงเปรียบเสมือนไหมที่ครูนำหน่วยการสอนต่าง ๆ ไปส่งไปเหมือนเดิม เพียงแต่เป็นความรู้ที่สัมพันธ์กันตามลักษณะของการจัดหน่วยการสอน(6,8,9 และ 63:สัมภาษณ์)

ค. การทำแผนการสอนให้ครูใช้พยายามให้ออกมาเป็นหน่วยบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางหรือตัวอย่างแก่ครูในการทำแผนการสอนจริง หรือแผนการสอนย่อยที่เหมาะสมสำหรับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน แต่ครูส่วนใหญ่ก็ยังสอนแยกเป็นรายวิชา เพราะครูมีอิสระในการสอนมาก จะสอนวิธีไหนก็ได้ ผู้บริหารหรือผู้สังเกตการณ์ก็ขาดการติดตามผลหรือดูแลอย่างทั่วถึง (11:สัมภาษณ์ และ 133:11.12)

ง. ในการนำหลักสูตรไปใช้ ถ้าผู้บริหารมีส่วนช่วยในการทำแผนการสอนย่อย ก็จะช่วยครูได้มากและเป็นประโยชน์สำหรับครูที่จะสามารถสอนแบบหน่วยและนำหน่วยการสอนไปใช้ได้ดีขึ้น (71:สัมภาษณ์)

จ. ครูไม่ค่อยเข้าใจวิธีสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร การอบรมครูไม่ทั่วถึงประกอบกับความรู้ความเข้าใจและความเชื่อของครูทำให้ครูเคยชินกับการสอนแบบเดิมจึงยากที่จะนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล (71:สัมภาษณ์)

ฉ. เนื้อหาสาระในหลักสูตรจัดเป็นหน่วยต่าง ๆ แต่ไม่เน้นการสอนแบบหน่วย เพียงแต่อาศัยหลักของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาใช้ เพื่อให้ครูสอนโดยการให้เด็กได้มีกิจกรรมและได้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง ๆ ฉะนั้นการนำการสอนแบบหน่วยไปใช้จึงขึ้นอยู่กับความต้องการและความเข้าใจของครูเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าครูสามารถนำไปใช้ก็จะทำให้การสอนตามแนวหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น (13:สัมภาษณ์)

ช. ถ้าครูสามารถนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ได้จริง ๆ จะทำให้แผนการสอนทุกแผนไปสู่จุดหมายเดียวกันและยังช่วยให้วิชาไม่ก้าวถ่างกันลดการซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชา ประหยัดเวลาในการสอน และทำให้เด็กได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง (19,32:สัมภาษณ์)

ซ. การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ ถ้าครูสามารถทำได้จริง เด็กจะได้เรียนอย่างสนุกสนาน สดชื่นมีชีวิตชีวา ได้กระทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ และสามารถไปเรียนสิ่งอื่น ๆ ได้ไม่ยาก เพราะเด็กรู้จักกระบวนการเรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น บทเรียนมีความหมายและได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ตลอดทั้งคุณสมบัติหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน แต่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างจริงจัง (6, 134 และ 135: สัมภาษณ์)

ฅ. การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ยังเป็นปัญหาอยู่ และไม่สนองความต้องการของผู้ปกครองที่อยากเห็นเด็กเจริญเติบโตทางด้านวิชาการเด่นชัด ประกอบกับครูและนักเรียนเคยชินกับการเรียนการสอนแบบเดิมที่มุ่งเน้นด้านเนื้อหาวิชาเป็นหลักจึงไม่สามารถนำไปใช้ให้บรรลุผลได้ (33: สัมภาษณ์)

ฉ. หน่วยการสอนในหลักสูตรเหมาะสมดีแล้วแต่การนำไปใช้ไม่ค่อยได้ผลเพราะครูขาดความเข้าใจ ขาดขั้นตอนหรือวิธีการที่ถูกต้องในการสอน มีเอกสารหรือคู่มือที่จะศึกษาเกี่ยวกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนน้อย ครูเคยชินกับการสอนแบบเดิมเพราะสะดวกในการเตรียมการสอน จึงไม่สามารถนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ให้ได้ผลเท่าที่ควร (17, 32, 35, 46, และ 48: สัมภาษณ์)

จึงสรุปได้ว่า การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบันยังเป็นปัญหาอยู่ เนื่องจากความไม่เข้าใจ ขาดความเชื่อความศรัทธา และการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และความไม่พร้อมสื่อหลายประการ รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ทำให้วิธีการสอนของครูยังผูกพันกับวิธีสอนแบบเดิม คือ ครูจะเป็นผู้อธิบาย เป็นผู้พูดเสียมากกว่าเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้พูดได้แสดงความคิดเห็น เพราะครูใจร้อน กลัวไม่ทันหลักสูตรและขาดความมั่นใจ ไม่น่าใจว่าจะใช้วิธีสอนแบบใด (136:20) เพราะครูมุ่งเนื้อหาวิชามากกว่าให้นักเรียนรู้จักคิดรู้จักพูด แสดงความคิดเห็น ประกอบกับหลักสูตรมิได้ระบุวิธีสอนไว้อย่างชัดเจนว่าให้ใช้วิธีสอนแบบใด เพียงแต่ให้แนวในการจัดการเรียนการสอนว่า ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผูกให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสม เช่น การสอน

แบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย และทำงานกลุ่ม ฯลฯ (136:20) จะเห็นว่าวิธีสอนที่ ยกมาเป็นตัวอย่างล้วนเป็นวิธีสอนที่บูรณาการอยู่ในการสอนแบบหน่วยทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้า ครูเข้าใจและเห็นคุณค่าของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ครูก็จะสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี เพราะหลักสูตรสร้างขึ้นจากหลักของการสอนแบบหน่วยและหน่วย การสอนอยู่แล้ว ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์จึงควรมีความเข้าใจและช่วยให้ครูสามารถ นำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ได้อย่างบรรลุผล โดยการสนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจในการจัดการเรียนการสอนแบบหน่วย

ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไป ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษายังมีปัญหาและไม่เป็นไปตามหลักการของการสอนแบบหน่วย และหน่วยการสอนเนื่องจากความไม่เข้าใจและขาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการ นำไปใช้เพราะหลายท่านยังให้ความเห็นว่าหลักสูตรปัจจุบันมิได้เน้นการสอนแบบหน่วย เพียงแต่จัดเป็นหน่วยบูรณาการ เพื่อให้ครูสอนสัมพันธ์ความรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่าง บูรณาการและให้เด็กได้เรียนโดยมีกิจกรรมการเรียนมากขึ้นและได้เรียนด้วยการกระทำ เพื่อให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้ อันเป็นจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น เอง

4.3 ความต้องการและแนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนที่ เหมาะกับสภาวะปัจจุบัน

เนื่องจากการนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ยังเป็นปัญหาและไม่แพร่หลายนอกจากผู้ที่เคยสอนหรือมีความรู้เกี่ยวกับการสอนแบบหน่วยมาก่อนจะสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้ก็กับหลักสูตรปัจจุบัน ฉะนั้น จึงไม่ปรากฏรูปแบบของการสอนแบบหน่วย หรือหน่วยการสอนที่เด่นชัดแน่นอน และจากการศึกษาพอจะสรุปได้ว่าแนวโน้มของรูปแบบ การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนที่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันน่าจะได้รับการประยุกต์จากรูปแบบการสอนดั้งเดิมโดยปรับให้สามารถยืดหยุ่นได้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ผู้เรียน เนื้อหา กิจกรรมและอุปกรณ์ ตลอดจนทั้งความเชื่อและค่านิยมของสังคมไทยที่จะสามารถทำได้ดังนี้

ก. การสอนแบบหน่วย มีหลักการสำคัญคือ

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับวัย ความต้องการ และเน้นศูนย์สนใจของเด็กให้มากขึ้น เวลาในการเรียนให้เป็นผู้เรียนให้มากที่สุด

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนทั่วไป ดังนี้

ก. ให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน ได้พูด ได้วิจารณ์ และได้แสดงความคิดเห็นในการเรียน

ข. ให้เด็กได้รับและร่วมรู้กับปัญหา แยกแยะปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ค. ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมจริง ๆ ได้คิด ได้ค้นคว้า และหากำตอบด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายรูปแบบ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์มากที่สุด

3. วิธีสอนดำเนินการดังนี้

ก. ใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ วิธี

ข. สอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม สอนจากใกล้ตัวเด็กแล้วขยายออกไปสู่สังคม ชุมชน และประเทศชาติ

ค. ใช้ข่าวและเหตุการณ์เป็นสื่อเร้าหรือนำไปสู่การเรียนการสอน

ง. ใช้วิธีการหรือหลักการประชาธิปไตย มีการแบ่งกลุ่มทำงานและทำงานร่วมกัน

จ. ยึดจุดประสงค์ในการสอนเป็นหลักแล้วขยายออกไปตามความสนใจของผู้เรียน

4. ขั้นตอนของการสอน มีดังนี้

ก. ชี้นำ หรือเร้าความสนใจ โดยนักเรียนหรือครู

ข. ชี้นำรับรู้อุปกรณ์ กำหนดปัญหา และทางเลือกในการทำกิจกรรม โดยนักเรียนและครูเป็นผู้แนะนำ

ค. ชี้นำดำเนินการแก้ปัญหา หรือกิจกรรมตามแนวทางที่เลือกไว้โดยนักเรียนแบ่งกลุ่มทำงานและมีครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำหรือให้คำปรึกษา

ง. ชี้นำสรุปผล เสนอผลงาน และการอภิปรายกลุ่ม โดยนักเรียนและครูเป็นผู้แนะนำหรือคอยช่วยเหลือตลอดทั้งสรุปเพิ่มเติม ถ้านักเรียนไม่สามารถสรุปได้

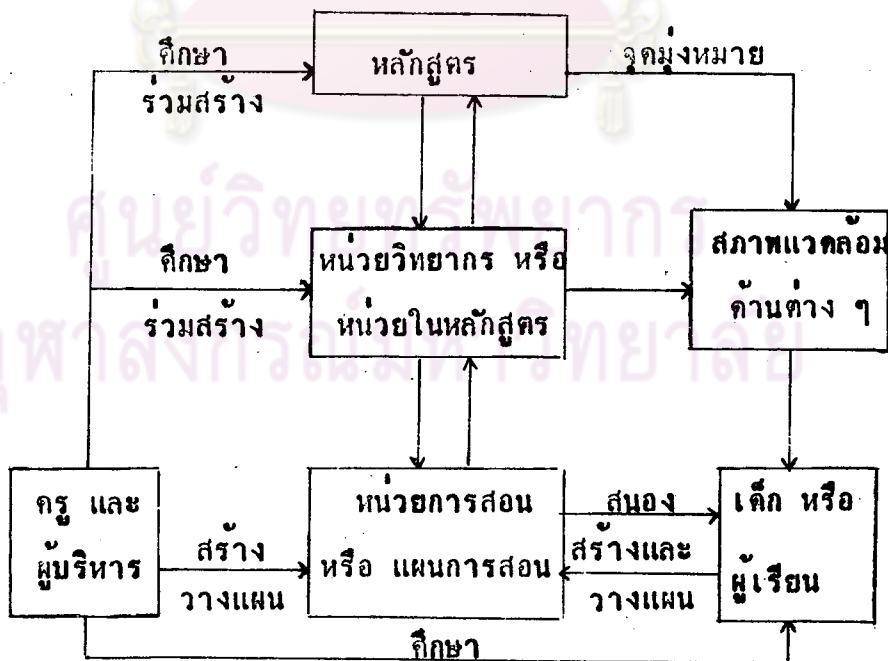
ครบสมบูรณ์หรือมีการเข้าใจผิด

จ. ชี้นำวัดผลและประเมินผล อาจใช้วิธีใดก็ได้หลาย ๆ วิธีอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ บางกรณีอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการวัดผล และประเมินผลด้วย

5. บทบาทครู เป็นเพียงผู้แนะแนว ที่ปรึกษา หรือผู้ให้คำแนะนำ โดยครูจะต้องลดบทบาทการพูดหรือบรรยายให้น้อยลง ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กเป็นผู้เรียนหรือกระทำกิจกรรมด้วยตนเองเพื่อจะได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ คุณสมบัติ และความเจริญในทุกด้านตามความสามารถของแต่ละบุคคล

6. คาบเวลาเรียน สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมและวัยของผู้เรียน

ข. หน่วยการสอน รูปแบบหน่วยการสอนที่ปรากฏในหลักสูตรปัจจุบันเหมาะสมดีอยู่แล้ว ซึ่งประกอบด้วย ชื่อหน่วย ความถี่ครบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผล แต่ควรมีแนวโน้มที่ระบบการสร้างหน่วยการสอน โดยให้ผู้เรียนและครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการสร้างและวางแผนการสอนด้วยกัน ดังนี้

จากแผนผัง จะเห็นว่า ครูและผู้บริหารจะต้องศึกษาและร่วมสร้างหลักสูตร หน่วยวิชาการ โดยการศึกษาผู้เรียนและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อจะได้สร้างและวางแผนหน่วยการสอนร่วมกับผู้เรียนเพื่อจะได้สนองผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย จากลูกศรแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทุกด้าน และจะไม่เป็นระบบทางเดียว แต่จะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยเป็นผลต่อกัน แบบระบบการเรียนการสอนที่มีสองทางและสามารถใช้ข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงหลักสูตร และการสอนได้ด้วย ซึ่งแต่เดิมจะเป็นการจัดการเรียนการสอนระบบทางเดียวคือ จากครูไปผู้เด็ก โดยผู้เรียนมิได้มีส่วนร่วมในการสร้างหรือวางแผนการเรียน เพียงแต่ได้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมตามที่ครูกำหนดให้ตามแผนการสอน หรือหน่วยสำเร็จรูปที่ครูนำมาใช้สอน ถ้ามองเนื้อหาสาระที่จะนำมาใช้สร้างหน่วยการสอนก็มีลักษณะ เช่นเดียวกับเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการสร้างหน่วยในบทที่ 2 ประเภทของหน่วยคงจะมีแนวโน้มไปทางหน่วยการสอนที่เป็นปัญหาหรือกิจกรรมที่สอดคล้องคุณธรรมในชีวิตประจำวันให้มาก และหน่วยจะต้องไม่เนือยอยู่กับที่ จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอเพราะการจริงจังหรือยึดติดกับรูปแบบมากเกินไปจนไม่สามารถยืดหยุ่นได้จะทำให้สิ่งนั้นล้าสมัย และไม่ก้าวหน้า แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ด้วย และรูปแบบตามแนวนี้จะพัฒนาอยู่อีกนานจนกว่าจะได้รับผลสัมฤทธิ์ ความมุ่งมั่นหมายที่ต้องการได้

จึงสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการและแนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบ หน่วยและหน่วยการสอนที่เหมาะสมคือ รูปแบบที่ปรากฏตามหลักการของหลักสูตรปัจจุบัน และเน้นที่การให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการสร้างและวางแผนหน่วยการสอนด้วยเพื่อจะได้สนองความต้องการและเปิดโอกาสสำหรับความคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตามหลักการประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

4.4 การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอนให้สัมฤทธิ์ผล

หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีสอนของครูเป็นสำคัญ และวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพของครูย่อมสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เมื่อหลักสูตรประถมศึกษาปัจจุบันมีลักษณะของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาก ฉะนั้นการสอนที่มีประสิทธิภาพ

จึงต้องเป็นการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน แต่การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนของเรายังมีอุปสรรคและปัญหาหลายด้าน ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ตัวครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษาตลอดทั้งศึกษานิเทศก์ส่วนองค์กรปกครองส่วนอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้ดีขึ้นเท่านั้น เพราะครูคือผู้สอนหรือปฏิบัติกับเด็กโดยตรง ดังคำกล่าวของ ดร. วิลลิส ที. ปอร์เตอร์ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาคือ ครู แม้จะมีโรงเรียนที่ดีที่สุด มีอุปกรณ์และวัสดุที่ทันสมัย แต่ถ้าครูไม่มีความสามารถและชำนาญพอไม่รู้วิธีการปฏิบัติกับเด็กแล้ว ก็จะทำให้การศึกษาที่ดีไม่ได้ (22:226) ในทำนองเดียวกัน การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอนให้สัมฤทธิ์ผล จึงต้องปรับปรุงคุณภาพของครูควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กันไปด้วย โดยเฉพาะครูจัดเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้และส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ปัญหาด้านอื่น ๆ เป็นเพียงองค์ประกอบรอง ที่จะทำให้การสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนได้สัมฤทธิ์ผลเพราะหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรของเราก็เอื้อหรือมีความเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอนอยู่แล้ว ฉะนั้น การสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนให้สัมฤทธิ์ผลจึงอยู่ที่ครูและผู้บริหาร เป็นสำคัญ

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอนสัมฤทธิ์ผลมีลำดับความสำคัญ ดังนี้

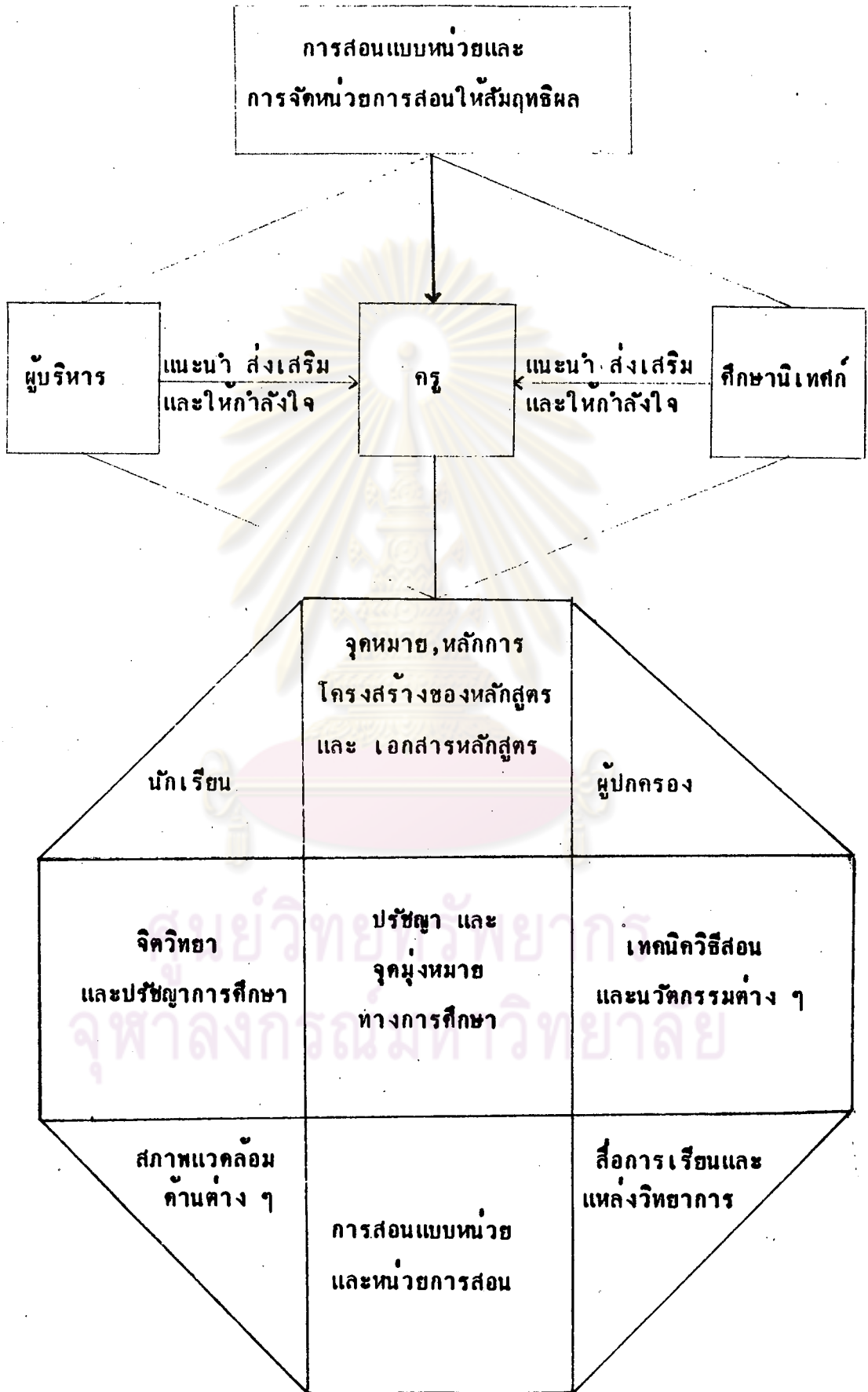
1. ครูจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นครูที่ดีพร้อมทุกด้าน เช่น มีความรู้กว้างขวาง มีความรับผิดชอบสูง ชยันตศึกษาหาความรู้ รักเด็ก อุดม เสียสละ มีมนุษยสัมพันธ์สูง เข้าใจจิตวิทยาการศึกษาเป็นอย่างดีและนำมาใช้ เป็นต้น
2. มีความรู้ความเข้าใจ มีความเชื่อ มีทัศนคติที่ดีในการสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอน สามารถสอนได้และสร้างหน่วยได้ด้วย
3. มีประสบการณ์กว้างขวางในปัญหาชีวิต เข้าใจเด็กและธรรมชาติของมนุษย์ และมีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย
4. เป็นคนมีความคิดที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ กระตือรือร้น กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. รู้แหล่งความรู้และแหล่งทรัพยากรที่จะนำมาเป็นประโยชน์ ในการจัดการ

เรียนการสอน

6. เข้าใจหลักสูตรและวิธีสอนหลาย ๆ วิธี สามารถเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร
7. มีความรู้ในหลักการสอนและการจัดกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ
8. ลักษณะพิเศษอื่น ๆ เช่น ใจกว้าง มองการณ์ไกล มองคนในแง่ดีและเข้าใจ มีขวัญและกำลังใจดี สนุกในการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่างคิดช่างดัดแปลง
9. มีความสามารถในการประดิษฐ์ แสวงหา และประยุกต์อุปกรณ์การสอนไปใช้ให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่า เป็นต้น

นอกจากนี้องค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะเสริมให้การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วย การสอนสัมฤทธิ์ผลยังมีอีกหลายประการ เช่น จัดให้มีการอบรมครูให้เข้าใจ ยอมรับมีความเชื่อและศรัทธาในการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน มีตัวอย่างที่ดี ๆ ให้ครูได้ศึกษาอยู่เสมอ ผู้บริหารต้องเข้าใจและสามารถนิเทศครูในการสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนได้ มีการส่งเสริมขวัญและกำลังใจตลอดทั้งยกย่องครูที่สามารถทำการสอน ได้สัมฤทธิ์ผลให้เป็นผู้เผยแพร่และช่วยเพื่อนครูต่อไป ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ควรได้ร่วมมือกันและนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย และเหมาะสมอยู่เสมอ โดยการนำนวัตกรรมและวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน มีการพิมพ์เอกสารเผยแพร่ให้ทั่วถึงด้วย สถาบันผลิตครูต้องเข้าใจ สนับสนุน และผลิตครูให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับการสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนได้เป็นต้น

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้บริหาร และครูผู้สอนหลายท่านที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอนให้สัมฤทธิ์ผลขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ โดยเฉพาะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดเพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนไปสู่ผู้เรียนโดยตรง ดังที่ผู้วิจัยแสดงด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

จากแผนภูมิดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การสอนแบบหน่วยและการจัดหน่วยการสอน จะสัมฤทธิ์ผลได้ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ โดยมีผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ต้องเป็นผู้คอยแนะนำ ส่งเสริม และให้กำลังใจโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถทำการสอนแบบหน่วยและจัดหน่วยการสอนให้บรรลุผลได้ ด้วยเหตุนี้ทั้งครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นครูที่ดี และเพียบพร้อมไปด้วยความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่อไปนี้เป็นอย่างดีคือ

ปรัชญาและจุดมุ่งหมายทางการศึกษา จุดหมาย, หลักการ, โครงสร้างของหลักสูตร และ เอกสารหลักสูตร จิตวิทยาและปรัชญาการศึกษา เทคนิควิธีสอนและนวัตกรรมต่าง ๆ การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน นักเรียน ผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะมีส่วนต่อการจัดการศึกษา รวมทั้งสื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ใน กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบหน่วยให้สัมฤทธิ์ผล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย